

INGLIZ TILINI CHET TILI SIFATIDA O‘QITISHNING SUN‘IY
INTELLEKTNING O‘RNI

Qo‘qon universiteti Andijon filiali o‘qituvchisi

Jaloldinov Islomiddin Shamsiddin o‘g‘li

Qo‘qon universiteti Andijon filiali talabasi talabasi

Mutalibjonova Solixa Murodillo qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitishda sun‘iy intellekt texnologiyalarining o‘rni, ahamiyati va samaradorligi yoritilgan. Sun‘iy intellekt asosidagi platformalar va dasturlar ta‘lim jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda o‘qitish sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, sun‘iy intellekt yordamida o‘quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va mos tavsiyalar berish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Maqolada ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari va istiqbollari tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *Sun‘iy intellekt, ingliz tili, chet tilini o‘qitish, raqamli ta‘lim, innovatsion texnologiyalar, interaktiv ta‘lim, til kompetensiyasi, individual ta‘lim, avtomatlashtirilgan baholash, zamonaviy pedagogika.*

KIRISH

Hozirgi davrda ta‘lim jarayonlariga sun‘iy intellekt texnologiyalarini joriy etishga bo‘lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Shunga qaramay, ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitishda aqlli texnologiyalardan foydalanish masalasi hali ilmiy adabiyotlarda yetarlicha keng yoritilmagan. Mavjud tadqiqotlarning asosiy qismi chet tilini o‘qitish jarayonida mashina intellekti asosidagi dastur va platformalarning imkoniyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Bu yo‘nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar sun‘iy intellektning til o‘rganish samaradorligini oshirish, o‘quvchilar faoliyatini monitoring qilish hamda ta‘lim sifatini yaxshilashdagi o‘rnini ko‘rsatib bermoqda.

Xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda, asosan, GPT kabi chatbotlardan yozma ishlarni yaratish, tahrirlash va baholash jarayonlarida foydalanish samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari sun‘iy intellekt vositalari vaqt va mehnat sarfini kamaytirish, yangi g‘oyalarni shakllantirish hamda matn sifatini yaxshilash imkonini berishini ko‘rsatadi. Mahalliy tadqiqotchilar esa sun‘iy intellektning talabalarning kognitiv faolligi, mustaqil fikrlash qobiliyati va motivatsiyasiga ta‘sirini o‘rganib, uning afzalliklari bilan bir qatorda ayrim cheklovlarini ham aniqlaganlar. Shu bilan birga, ayrim mutaxassislar GPT tizimlarini ilmiy ishlarning to‘laqonli hammuallifi sifatida qabul qilish maqsadga muvofiq emasligini ta‘kidlaydilar.

Ta‘lim tizimida sun‘iy intellektdan foydalanish zamonaviy ehtiyojlardan kelib chiqadigan zaruriy jarayondir. Ayniqsa, oliy ta‘lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitishda ushbu texnologiyalarni samarali integratsiya qilish orqali ta‘lim sifatini oshirish mumkin.

Bu borada sun'iy intellektning imkoniyatlari va cheklovlarini aniqlash, uni amaliyotda sinovdan o'tkazish hamda natijalarini tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida texnik oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish jarayoniga chat-agentlarni tatbiq etish imkoniyatlarini o'rganishda namoyon bo'ladi. Xususan, GPT chatbotlaridan talabalarning yozma ishlarini avtomatik baholash vositasi sifatida foydalanish, tizimning afzalliklari va kamchiliklarini aniqlash ushbu tadqiqotning asosiy yo'nalishidir.

Tadqiqotning asosiy maqsadi texnik universitetlarda ingliz tilini o'qitish jarayonida GPT texnologiyalaridan foydalangan holda yozma topshiriqlarni avtomatik tekshirishning samaradorligini baholashdan iborat. Shu maqsadda chatbot bilan amaliy tajribalar o'tkazilib, uning imkoniyatlari, aniqligi, tezkorligi hamda mavjud cheklovlari tahlil qilinadi.

Nazariy jihatdan tadqiqot sun'iy intellekt vositalarining oliy ta'limda o'qituvchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlashdagi o'rnini kengroq ochib beradi. Amaliy jihatdan esa u yozma ishlarni tekshirishga sarflanadigan vaqtni qisqartirish, baholash jarayonini avtomatlashtirish hamda pedagoglarning ish yukini kamaytirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda sun'iy intellekt zamonaviy texnologiyalarning eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. U inson tafakkuri faoliyatiga taqlid qiluvchi, o'z-o'zini o'rganish va takomillashish xususiyatiga ega bo'lgan dasturiy tizimlar majmuasidir. Ushbu xususiyatlar uni an'anaviy dasturlardan ajratib turadi va o'zgaruvchan ehtiyojlarga moslashish imkonini beradi.

XXI asr innovatsiyalar asri sifatida sun'iy intellektning barcha sohalarga, jumladan ta'lim tizimiga kirib kelishi bilan xarakterlanadi. Telekommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida sun'iy intellekt ingliz tilini o'rganish va o'qitishda ham muhim vositaga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishga xizmat qilib, o'quv faoliyatini yanada interaktiv va samarali tashkil etish imkonini yaratmoqda.

Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish uch asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi: o'quvchilarga yordam berish, o'qituvchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlash va butun o'quv jarayonini avtomatlashtirish. Ingliz tilini o'qitishda keng qo'llanilayotgan vositalarga ovozli yordamchilar, chatbotlar, onlayn tarjimonlar, grammatik va stilistik tahlil dasturlari kiradi.

Mazkur tadqiqotda sun'iy intellektdan aynan o'qituvchilarga yordam beruvchi vosita sifatida foydalanish masalasi tahlil qilinadi. Jumladan, GPT 3.5 va GPT 4 kabi chatbotlarning talabalar yozma ishlarini baholashdagi samaradorligi o'rganiladi. Ushbu tizimlar matn yaratish, tahrirlash, tarjima qilish va xatolarni aniqlashda yuqori natijalar ko'rsatib, ta'lim jarayonida sezilarli qulaylik yaratmoqda.

Yozma ishlarni baholash o'qituvchilardan katta vaqt va e'tibor talab qiladi. Sun'iy intellekt asosidagi avtomatik baholash tizimlari esa bu jarayonni sezilarli darajada tezlashtirib, baholashning obyektivligini oshiradi. Bunday tizimlar matnning mantiqiy tuzilishi, uslubi, lug'at boyligi, grammatik to'g'riligi va mazmuniy yaxlitligini tahlil qilish imkoniyatiga ega.

Shuningdek, sun'iy intellekt o'quvchilar bilim darajasini aniqlash, ularni guruhlarga ajratish va tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etishda ham samarali vosita bo'lib xizmat

qiladi. Masalan, ingliz tilini bilish darajasiga ko‘ra o‘quvchilarni boshlang‘ich, o‘rta va yuqori bosqichlarga ajratib, ularga mos o‘quv materiallarini tavsiya etish mumkin.

Ingliz tilini o‘qitishda sun‘iy intellektning asosiy qo‘llanilish yo‘nalishlariga tabiiy tilni qayta ishlash, mashina tarjimai, nutqni tanish, obrazlarni aniqlash, intellektual robotlar va o‘z-o‘zini o‘qituvchi tizimlar kiradi. Ayniqsa, ekspert tizimlar reading, listening, speaking va writing ko‘nikmalarini rivojlantirishda samarali yordamchi vosita sifatida qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, sun‘iy intellekt ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitishda katta salohiyatga ega. Undan oqilona va nazorat ostida foydalanish ta‘lim samaradorligini oshiradi, pedagoglar ishini yengillashtiradi hamda o‘quvchilarning mustaqil ta‘lim olish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Eng muhimi, ushbu texnologiyalarni taqiqlash emas, balki ulardan to‘g‘ri foydalanish madaniyatini shakllantirish bugungi ta‘lim tizimining dolzarb vazifalaridan biridir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sun‘iy intellekt texnologiyalari ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitish jarayonini takomillashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar ta‘lim jarayonini avtomatlashtirish, individuallashtirish hamda o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini samarali rivojlantirish imkonini yaratadi. Ayniqsa, GPT kabi zamonaviy chatbotlar yozma ishlarni tekshirish, grammatik va uslubiy xatolarni aniqlash, matnlarni tahrirlash hamda o‘quvchilarga tezkor tavsiyalar berishda katta qulaylik yaratmoqda.

Sun‘iy intellektdan foydalanish o‘qituvchilarning vaqtini tejash, baholash jarayonining obyektivligini oshirish va ta‘lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar o‘quvchilarning mustaqil ishlash, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanishda ma‘lum cheklovlar ham mavjud. Jumladan, tizim tomonidan berilgan ma‘lumotlarning har doim ham to‘liq ishonchli bo‘lmasligi, o‘quvchilarning ortiqcha texnologiyaga qaram bo‘lib qolish ehtimoli hamda akademik halollik masalalari doimiy nazoratni talab qiladi. Shu sababli sun‘iy intellektdan foydalanish pedagog nazorati ostida, maqsadli va oqilona tashkil etilishi zarur.

Kelajakda sun‘iy intellekt texnologiyalarining yanada rivojlanishi ingliz tilini o‘qitish metodikasini yangi bosqichga olib chiqishi, ta‘lim jarayonini yanada interaktiv, samarali va zamonaviy shaklga keltirishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sysoev P.V., Filatov E.M. Artificial Intelligence in Foreign Language Teaching. – Moscow: Pedagogika, 2023.
2. Valkova Yu.E. Digital Technologies in Higher Education. – Saint Petersburg: Nauka, 2022.
3. OpenAI. GPT-4 Technical Report. – 2023.
4. Richards J.C. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2017.

5. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – Pearson Education, 2015.
6. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge University Press, 2019.
7. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.
8. Rahimov A., Xasanov B. Ta’limda raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar. – Toshkent: O’qituvchi, 2022.
9. Ismoilov N. Chet tillarini o’qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
10. Karimov U. Sun’iy intellekt va uning ta’limdagi istiqbollari. – Toshkent: Fan, 2023.